

Голові разової спеціалізованої вченої ради
в Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка»
доктору наук з державного управління,
професору ЛИПОВСЬКИЙ Н. А.

РЕЦЕНЗІЯ

Безуглої Людмили Сергіївни, доктора економічних наук, професора,
на дисертацію Першиної Наталії Геннадіївни за темою
«Публічне управління у сфері охорони нематеріальної культурної спадщини
в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Практика міжнародного співробітництва свідчить про важливість інтеграції нематеріальної культурної спадщини у сучасні практики урбаністики, туризму, освіти та соціальної інтеграції. Україні нині бракує комплексного підходу та методологічних засад до впровадження подібних практик, що створює простір для наукових досліджень і розробки нових моделей політики та публічного управління.

Актуальність дослідження також полягає в необхідності розробки ефективних інструментів та механізмів взаємодії між органами публічної влади, громадським сектором та недержавними ініціативами у сфері охорони нематеріальної культурної спадщини. Формування стратегій соціально-економічного, цифрового розвитку громад має враховувати не лише економічні чи інфраструктурні потреби, а й культурні компоненти, які є основою соціальної спільноти, її єдності та стійкості.

Водночас, в умовах війни постає нагальна потреба переосмислення підходів до публічного управління культурною спадщиною: від класичних методів збереження до інноваційних цифрових стратегій, що дозволяють фіксувати, систематизувати та візуалізувати нематеріальну спадщину, зокрема через створення електронних баз даних, цифрових архівів, онлайн-музеїв, віртуальні тури та інтерактивні освітні платформи. Такі інструменти не лише

забезпечують збереження культурних цінностей у цифровому форматі, а й сприяють формуванню нового іміджу України на міжнародній арені як країни з багатою і живою культурною традицією.

Таким чином, актуальність теми полягає у відповіді на ключові виклики сучасності: необхідності розуміння та ефективного використання інструментів публічного управління охороною нематеріальної культурної спадщини, збереженні культурної ідентичності в умовах війни, зміцненні місцевого самоврядування через культурні ініціативи та формуванні нових підходів до стратегічного розвитку громад, орієнтованих на людину.

З огляду на вищезазначене актуальність дисертації Першиної Наталії Геннадіївни за темою «Публічне управління у сфері охорони нематеріальної культурної спадщини в Україні» не викликає сумніву як з точки зору завдань культурної політики, так і з огляду на недостатню розробленість цієї проблематики у науковому контексті.

Мета й завдання дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливого для галузі знань публічного управління завдання обґрунтування теоретичних основ застосування процесного підходу в публічному управлінні у сфері охорони нематеріальної культурної спадщини та міжсекторального партнерства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Достовірність та обґрунтованість теоретико-методологічних положень, методичних та прикладних розробок, висновків і рекомендацій, представлених у дисертаційній роботі Н. Г. Першиної, підтверджується правильністю постановки наукових і практичних завдань та комплексністю їх виконання із застосуванням сучасних методологічних прийомів та методів досліджень.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, відповідають загальноприйнятим вимогам до наукових праць даного напрямку. Досягнуто належний рівень наукової новизни, обґрунтованість теоретичних положень і практичних рекомендацій, а також їхня достовірність підтверджуються кількома чинниками: системним вирішенням наукових

завдань, які забезпечили реалізацію мети дослідження; послідовністю та логічною узгодженістю структури дослідження з його метою та завданнями; широким використанням як національних, так і міжнародних джерел фактів, інформації та знань – загальний обсяг літератури складає 244 джерела, з яких 54 є англomовними; відповідністю тематики дослідження спеціальності 28 Публічне управління та адміністрування; а також активною апробацією отриманих результатів на науково-практичних конференціях, що свідчить про їхню наукову значущість і практичну релевантність.

Інформаційну базу дисертаційної роботи становлять українські та міжнародні аналітичні матеріали органів публічного управління та міжнародних організацій, інтернет-джерела, наукові праці провідних вітчизняних і закордонних дослідників, результати власних досліджень.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 2 таблиці, 8 рисунків, 3 додатки.

Достовірність і логічна взаємопов'язаність основних наукових результатів, висновків та рекомендацій дослідження забезпечені завдяки вмілому використанню теоретико-методологічного інструментарію та включенню значного обсягу перевірених фактів, положень і концептуальних підходів. Це дозволило провести глибокий та всебічний аналіз, гарантуючи надійність і послідовність отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів.

Зміст дисертаційної роботи здобувача та опублікованих наукових праць свідчить, що основні положення, які визначають наукову новизну дисертації, одержані в результаті оригінального наукового дослідження, сформульовані нею самостійно та повністю відображають особисті авторські здобутки. Основні результати, що характеризують елементи наукової новизни, полягають у тому, що:

уперше: на основі аналізу Аналітичної доповіді ЮНЕСКО 2023 року виокремлено та ідентифіковано процесні та функціональні характеристики формування та реалізації публічного управління у сфері охорони НКС для

використання їх в практиці України у зазначеній сфері; запропоновано методологічний підхід автора, що базується на гібридизації процесного підходу в публічному управлінні з теоретичними перспективами МСП у контексті дослідження М. Садрі, А. Арістиду та Д. Равазі, що дозволило обґрунтувати принципи публічного управління у сфері ОНКС в Україні;

удосконалено: перелік ключових аспектів публічного управління в контексті Європейської інтеграції та культурної спадщини; формулювання охорони нематеріальної культурної спадщини як складного і багатофункціонального управлінського процесу, який вимагає системного підходу та залучення зусиль різних суб'єктів політики та політичних інститутів;

набули подальшого розвитку: концепт про системність інструментів публічного управління, особливо щодо взаємозв'язку та співвідношення принципів управління з його функціями, який доведено тим, що обґрунтовані у даному дослідженні принципи публічного управління у сфері ОНКС корелюють із функціями публічного управління; принципи публічного управління у сфері ОНКС в умовах МСП в Україні; критерії та показники для оцінки ефективності заходів з охорони нематеріальної культурної спадщини.

Практичне значення одержаних результатів.

Висновки та рекомендації дисертаційної роботи мають наукову та практичну значущість для використання в процесі удосконалення публічної політики та публічного управління у сфері з охорони нематеріальної культурної спадщини. Науково-практичне значення результатів дисертаційної роботи можна аргументувати через авторські здобутки, визначені у новизні роботи. Зазначені авторські здобутки використані у роботі: Управління культури і туризму Донецької обласної державної адміністрації під час заходів з охорони культурної спадщини у 2024 році (Довідка про впровадження № 177/0/191-25 від 13 лютого 2025 р.), Дніпропетровської обласної асоціації органів місцевого самоврядування (Довідка про впровадження № 63/01-2025 від 17 січня 2025 р.), під час вдосконалення навчально-методичного забезпечення освітніх програм в ННІДУ НТУ «Дніпровська політехніка» (Довідка про впровадження № 12-34/185 від 30 грудня 2024 р.).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Сформульовані в дисертації теоретичні положення і практичні рекомендації достатньо повно відображені в 12 наукових працях, з яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 7 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Провідний внесок за обсягом у публікаціях у співавторстві належить аспіранту і визначено у переліку публікацій, який подано у дисертації. Кількість, обсяг та зміст опублікованих праць відповідають вимогам МОН України щодо висвітлення та оприлюднення основного змісту дисертації на здобуття ступеню доктора філософії й надають автору право публічного захисту дисертації. Аналіз представленого рукопису дисертаційної роботи та наукових публікацій Н. Г. Першиної доводить їх відповідність.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Дослідження виконано на відповідному науковому рівні. Висновки та пропозиції, надані в роботі, є достатньо обґрунтованими. Робота відповідає вимогам законодавства щодо авторського права та суміжних прав. У дисертації використано лише ті ідеї та положення з наукових праць, опублікованих автором у співавторстві, які були особисто сформульовані та отримані автором.

Під час аналізу тексту дисертації та використаних джерел не було виявлено ознак порушення академічної доброчесності. Дисертація не містить неавторських ідей, у випадках використання чужих ідей надані відповідні посилання на використані джерела.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи.

Віддаючи належне науковим здобуткам автора, представленим у дисертаційній роботі, слід, відзначити наявність дискусійних моментів, що викликають певні зауваження:

1. Автор пише про «живу спадщину» (с. 52) та «живу культуру» (с. 117). Як автор інтерпретує «живучість» НКС у сучасних умовах? Чи достатньо зосередитись на архівації та музеєфікації, чи потрібні інструменти та механізми адаптації традицій до сучасності?

2. Викликає необхідність уточнення автором дисертації співвідношення понять «глобалізація» та «ідентичність» в контексті публічного управління у сфері охорони нематеріальної культурної спадщини. У тексті одночасно підкреслюється значення міжнародних стандартів (Конвенція ЮНЕСКО) і загроза «нав'язування одних культурних моделей іншим» (с. 118).

3. Чому в таблиці 3.2 зміни до закону про корінні народи (с. 229) зосереджені на семантиці («відтворення»/«збереження» охорони нематеріальної культурної спадщини)? Чи мають ці правки практичний вплив на охорону спадщини, чи це лише теоретичне уточнення правових норм?

4. Автор застерігає від комерціалізації НКС, але водночас пропонує залучати бізнес через корпоративну соціальну відповідальність (с. 219). Як гарантувати, що економічна експлуатація не буде суперечити етичним принципам, а бізнес не перетворить спадщину на товар?

5. Процесний підхід в публічному управлінні має забезпечувати адаптивність, але запропоновані критерії оцінки (наприклад, «кількість цифрових ресурсів») можуть призвести до шаблонних рішень на межі гнучкості та стандартизації, що ігноруватимуть специфіку локальних практик.

Проте, наведені зауваження носять рекомендаційний характер, не зменшують цінності актуального дослідження, не змінюють загальної позитивної оцінки дисертації Н. Г. Першиної. Вони передусім підкреслюють напрями подальшого розвитку результатів дисертаційної роботи.

Висновок.

Представлена на рецензування дисертаційна робота Н. Г. Першиної є ґрунтовним науковим дослідженням, в якому представлено авторський підхід до вирішення важливого науково-прикладного завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних основ застосування процесного підходу в публічному управлінні ОНКС та міжсекторального партнерства в цій сфері.

На підставі вищезазначеного вважаю, що дисертаційна робота Першиної Наталії Геннадіївни за темою «Публічне управління у сфері охорони нематеріальної культурної спадщини в Україні» відповідає вимогам Наказу МОН «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р.

№ 40 та Постанови КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44 з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Офіційний рецензент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму та
економіки підприємства
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Людмила БЕЗУГЛА